Magyar—magyar kapcsolatok

Beszélgetés a SMIKK elnökével

Magyar—magyar kapcsolatok a megváltozott helyzetben — ezzel a címmel tartotta tanulmányi napjait a Svájci Magyar Irodalmi és Képzőművészeti Kör, a SMIKK. E megváltozott helyzetről a SMIKK elnöke, B. Szabó Péter nyilatkozott, aki nyugati kulturális tevékenysége folytán avatott és elfogulatlan ismerője az újonnan kialakult lehetőségeknek.

— Hogyan került a SMIKK-rendezvény Szegedre?

— Hogy Szegedre jött a SMIKK, ennek a kötődés az oka, amely az elmúlt tíz év során kialakult. Magyarországról a szegedi diákok fedezték fel elsőként a szellemi termékeinket, és innen kaptunk jeleket, hogy igény van kiadványainkra. Ezeket a kiadványokat szegedi diákok, főleg az *Ilia Mihály* köréhez tartozók, Jugoszlávián keresztül csempészték be az országba, általuk kerültünk kapcsolatba a *Harmadkorral* és a szegedi egyetemen megrendezett Bibó-konferencia meghívott személyiségeivel. Szeged más magyar városok előtt járt egy lépéssel, ezért természetesen az önök városát választottuk.

— Meghívtak több határon túli, kisebbségben élő előadót is. Mennyiben tudják ezek az előadások a magyar kultúra egységesítését elősegíteni?

— A mi célunk nem a mindenáron egységesítés. Amíg ilyenek a földrajzi és politikai viszonyok, addig lesz sajátos erdélyi, sajátos felvidéki, sajátos vajdasági kultúra. A cél inkább az, hogy az egy nemzetben való gondolkodást segítsük s létrehozzuk a gondolatok akadálytalan áramlását e sajátos kultúrcsatornákon keresztül.

— Elkerülhetetlen, hogy eközben politizáljanak is?

— Nyilván ez ügyben szélsőségekbe nem bocsátkozunk, de a napi konfrontációk miatt elkerülhetetlenek a politikai állásfoglalások. A szabad társadalomban a kulturális intézményeknek fontos társadalompolitikai szerepük is van, így akár a belakár a külpolitikában is jártasnak kell lennünk.

— Lehet-e a konferencia után egyértelműen válaszolni a címben feltett kérdésre: szűkülnek-e, vagy tágulnak a magyar—magyar kapcsolatok horizontjai?

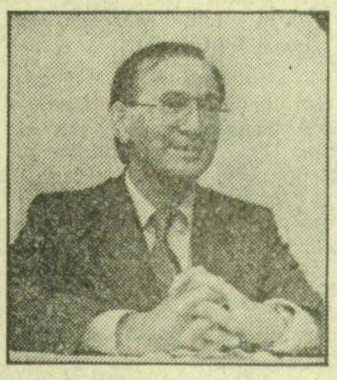

Nagy László felvétele

B. Szabó Péter

— Ketté kell választani a magyar—magyar kapcsolatokat földrajzi viszonyaik szerint. A mostani kelet-európai helyzetben a magyarországi és a környező országokbeli, kisebbségben élő magyarok lehetőségei tágultak. Viszont optikai csalódás lenne azt láttatni, hogy ezzel együtt a nyugati magyarság hazalátó horizontjai is tágultak volna. Privát kapcsolatokban természetesen igen, de intézményrendszerekben vizsgálódva egyre kevesebben vállalják a közvetítő szerepet. Talán, mert úgy gondolják, hogy most már magától megoldódik minden.

— Hogyan lehet ezen segíteni?

— A mostani konferencia épp ezért van. Egy első lépés az igények felmérése felé, tudnunk kell, milyen mértékben „tolakodjunk" az itteni közönség elé, mi az, amiben igénylik a felajánlott közvetítő szerepünket.

— Érdekes jelenség, hogy Adrian Nastase román külügyminiszter legutóbbi nyilatkozatában azért bírálta Jeszenszky Gézát, mert a magyar külpolitika „pikkel" a szomszédos országokra, a nyugati országokban élő magyar „kisebbséget" már nem védi olyan vehemensen. A nyugati kulturális szervezetek legenyhébb jelzője az irredenta, évekkel ezelőtt a SMIKK nevét épp ebben az értelemben hallottam először...

— Ez ügyes csúsztatás. A román külügyminiszter így akarja elterelni a figyelmet a *szülőföldjén* élő etnikumok problémáiról. Ami az irredentizmust illeti, az rágalom. Nem hiszem, hogy a Nyugaton élő magyarokra ez jellemző lenne, a tagjainkra még kevésbé. Mi nem vagyunk elszakadva a világtól, ha így lenne, a nyugat-európai társadalmi szervezetek szóba sem állnának velünk.

Panek József

Egyenesben

Nagyon tisztelem Balczó Andrást. A film je ősbemutatójáról annak idején kábult fejjel, ökölbe szorult kézzel téblábóltam ki a moziból. (Nem is a moziból, mert valami „fű alatti" vetítésen láthattam először a Kósa-filmet.) S bár sohasem értettem a sporthoz, annyit azért felfogtam, egy többszörös világbajnokot másra is használhatna a sportélet, mint a lovak által levert gerendák visszarakosgatására. Balczó aztán — a „puhuló diktatúrában" — elkezdte járni az országot. Művelődési házak, mozihelyiségek teltek meg zsúfolásig, hogy lássák a világklasszist, hogy hallják a kontraszelekció miatt partvonalra került, sorsát megadással viselő, bölcsen, őszintén és félelem nélkül nyilatkozó, tiszta ember szavait. Kellettek akkoriban ezek a szavak. S most, amikor az értékválságban még nehezebben igazodnak el az emberek, jól jöhet a tévénézőnek is egy-egy fehér holló, hiteles ember a képernyőn.

Ezért ültem le azonnal vasárnap este a készülék elé, amikor a Tv 2-stúdióban megpillantottam a legendás öttusázót. Ám hazudnék, ha nem vallanám be, mekkora csalódást okozott a ritkán nyilatkozó Balczó András röpke húszperces szereplése. Az igen akadozva induló stúdiócsevegésből számomra úgy tűnt: Balczó akart „egyenesben" megjelenni, és beszélni a nézők előtt. Mert hogy most már ezt is lehet, hiszen nincsen cenzúra — mondta. S hogy a tévének az utóbbi években azért nem nyilatkozott, mert a felvételeket mindig megvágták. A Telesport kérését pedig nemrég azért utasította vissza, mert úgy érezte, ha őt, mint sportolót faggatnák, az olyan lenne, mintha Hitlert a szobafestésről, Jézust pedig a tetőfedés fogásairól kérdeznék. Aztán még olyat is mondott — így, egyenesben — Balczó András, hogy a magyar nemzet tragédiája nem más, mint hogy a történelme során, évszázadokig, mindig valamiféle hódoltság alatt állt. Százötven évig török, azután német, most éppen zsidó hódoltság jut neki osztályrészül.

Ismétlem, nagyon tisztelem Balczó Andrást. És úgy hiszem, igaza van abban, hogy néhány évvel ezelőtt egyenesben, vágás nélkül ilyeneket nem mondhatott volna el a magyar tévében. De az a gyanúm, jobb lett volna, ha ezt most sem teszi. Talán megkímélte volna híveit a csalódástól.

(pacsika)

Hidrológus közgyűlés

Tiszteleti tagok Szegedről

Ma tartja vezetőségválasztó közgyűlését a Magyar Hidrológiai Társaság. A vízügyi szakemberek szervezetének tanácskozásán lapunk információi szerint részt vesz, és felszólal *Göncz Árpád*, a Magyar Köztársaság elnöke.

Várhatóan a társaság tiszteleti tagjának választanak két szegedi szakembert is. *Forgó László* nyugalmazott vízügyi igazgató az 1970 évi szegedi árvízi védekezésben végzett munkájáért. *Bartsch Lajos* pedig az öntözésben elért eredményeiért kapta az elismerést. Bartsch mérnök úr már nem vehette át a díjat, mert az elnökség januári döntése óta meghalt.

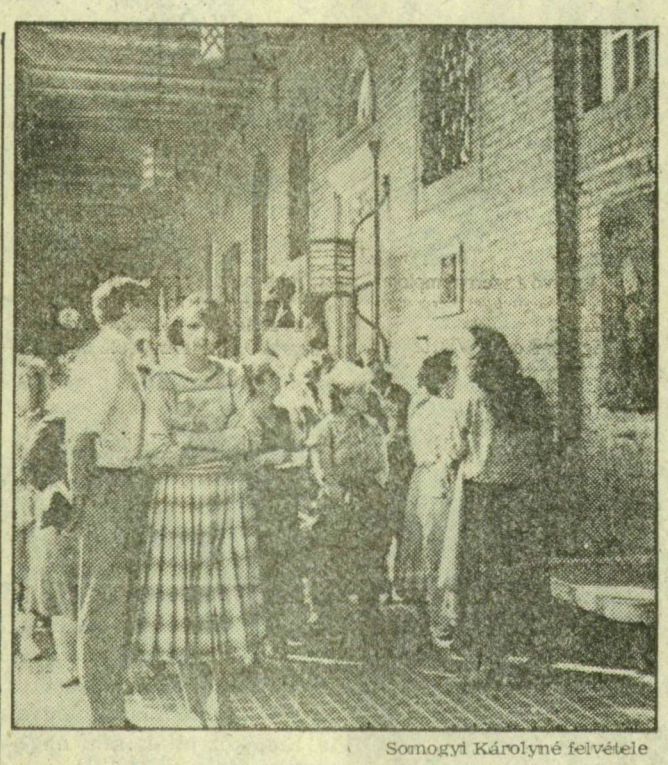

Somogyi Károlyné felvétele

Még süt a nap, még jönnek az autóbuszok, városnéző idegenekkel. Felvételünk a Dóm téren készült

Meghalt Leonard Bernstein

Életének 72. évében, New York-i lakásán vasárnap elhunyt a XX. század egyik legnagyobb zeneszerzője és karmestere, Leonard Bernstein. A hírt Bernstein szóvivője jelentette be.

A nagyszerű karmester halála sajnos, nem érte váratlanul a világ zeneszerető közvéleményét, mivel az utóbbi napokban mind több hír érkezett súlyos betegségéről. Múlt kedden a zeneszerző kénytelen volt bejelenteni, hogy megromlott egészségi állapota miatt többé nem lép a karmesteri emelvényre. Bernstein mellhártyadaganattal súlyosbított tüdőtágulásban szenvedett, ám halálának közvetlen oka végül a szív leállása volt.

A világhírű zeneszerző 1918-ban az amerikai Massachusetts állambeli Lawrence-ben látta meg a napvilágot, egy oroszországi zsidó bevándorló gyermekeként. Már fiatal korában rendkívül sokoldalú zenei zseninek bizonyult. Kiváló zongorista és karmester volt, s számos szimfóniát, kamaradarabot, balettzenét komponált. Legismertebb műve a West Side Story című musical. A New York-i Szimfonikusok karmesterekként lemezfelvételek sora tanúskodik zseniális művészetéről.

Műsorválasztás

A helyhatósági választások ugyan már vasárnap 6-kor véget értek, ám az ország népe, apraja-nagyja, ezután sem maradt választási lehetőség nélkül. Kilenc órakor kezdődött a rádióban a hajnalig tartó *Választóvirrasztó*, egy óra múltán pedig a televízió is rázendített némileg hosszadalmasabb című, *„Helyhatósági választások 1990"* című műsorára. A két program ezekután párhuzamosan futott, s hogy nekem ne kelljen futkosnom, áthoztam a rádiót a tévés szobába, az asztalra állítottam a papírlapok, a vetőkártya és az írószerek mellé.

Ekképp aztán lehetőségem volt, hogy együtt hallgassam a két programot. Ennek az a technikája, hogy az ember a tévét a közepes hangerőre állítja, így aztán hozzá lehet igazítani a rádiót, s nem kell állandóan felugrálni. Mindeközben — telhetetlen alak — kártyát vetettem, bonyolult pasziánszokat raktam ki. Egy idő után azon kaptam magam, hogy többet hallgatom a rádiót. Noha, a jó öreg *Rapcsányi László* rendre belekotyog fiatalabb kollégáinak riportjaiba, a beszámolók gyorsak, pontosak, információgazdagok. A tévében *Baló György* imponáló nyelvismerettel készít párhuzamos interjút egy osztrák és egy amerikai polgármesterjelölttel, majd *Győrffy Miklóst* adja, aki történészeket, politológusokat faggat. Közte Baló elhadarja a debreceni, a székesfehérvári és a szegedi eredményt.

A rádióban *Orbán Viktor* értékel. Pesten lehet, hogy támogatni fogják az eszdéeszes *Demszky Gábort*, de hát van őnekik saját főpolgármester-jelöltjük, *Ungár Klára*, aki nem rosszabb amannál. *„Sőt, az én véleményem szerint, egy kicsit jobb."* — teszi hozzá Orbán a rá oly jellemző visszafogott szerénységgel.

Egy ilyen választás par exelence hírműsor: a minél több, minél frissebb információ élteti. S a rádió épp ezt adta, nem bonyolódott hosszas fejtegetésekbe, nem elemezett agyon. Rövid véleményeket közölt, s nyomatta a híreket. Óránként körbekapcsolta vidéki tudósítóit, akik helyzetképet mutattak. Egyenesbe adták a sajtótájékoztatót is, repkedtek a tudósítók szájából a százalékok. Átkötésnek zene, Rapcsányi meg a Bibliából idézett.

Vetem a kártyát, minden pasziánsz kijön; a választások is eldőlni látszanak, az ellenzék győz. Meg a rádió.

(márok)

Az összehasonlító irodalomtudomány újdonságai

Nemzetközi konferencia Szegeden

A közelmúltban háromnapos összehasonlító irodalomtudományi konferenciát tartottak a *Juhász Gyula Tanárképző Főiskola*, a francia *Centre d'Etudes du Roman et Littérature Comparée* (Amiens), valamint a *Szegedi Akadémiai Bizottság* szervezésében a Somogyi utcai Akadémiai Székházban. Két szekcióban francia és német nyelvű rendezvényre kitűnő szakembereket hívtak meg, akik (főként francia vonatkozásban) eleget is tettek a felkérésnek, s valóban a legújabb kutatási irányok bemutatására, vagy felettébb érdekes egyéni megközelítések ismertetésére törekedtek.

A német nyelvű szekcióban *Békési Imre* (JGYTF) tartotta az első előadást, az elemi szövegszerkezetek összevető vizsgálatáról, melyet *Petőfi S. János* (Macerata, Olaszország) előadása követett az irodalmi szövegek összevető elemzéséről. Ugyancsak inkább elméleti jellegű volt *Csúri Károly* (JATE) előadása a „lehetséges világok" vizsgálatáról. Ezt követték az egyes konkrét irodalmi összehasonlító témákat feldolgozó sok. *V. M. Markovics* (Leningrád) a XIX. századi orosz irodalom „csodálatos" kategóriájáról beszélt. *Harmat Márta* (JGYTF) a felvilágosodás korabeli ódákat hasonlította össze a fényszimbolika alapján. *Bene Kálmán* (JGYTF) Georg Büchner és Madách Imre drámáiban vette szemügyre a francia forradalom bemutatásmódját, *Gaál Márta* (JGYTF) Hofmannstahl és Blok lírai drámáit hasonlította össze, *Komoróczy Emőke* (ELTE Tanárképző Főiskola) a MA c. folyóirathoz tartozó csoport bécsi működéséről, *Kerekes Gábor* (JATE) pedig Fontane és Tolsztoj Wagner képéről beszélt. Érdekes előadást tartott a német és orosz romantika szobormotívumairól *M. Böhmig* (Róma). Két előadás hangzott el Pilinszky Jánosról, versei német fordításairól, illetve Paul Celan-nal való összehasonlításáról. Az előadók *Dukkon Ágnes* (ELTE Tanárképző Főiskola) és *Danyi Magdolna* (Újvidék) voltak. S végül ismét egy inkább elméleti előadást hallhattak a résztvevők a metanarráció tüneteiről, *Csányi Erzsébettől* (Újvidék).

A francia nyelvű szekcióban elsőként *Jean Bessière* (Párizs) egy valóban új elmélet körvonalait rajzolta meg a dekontextualizáció fogalmának körvonalazásával. Az irodalom, pontosabban az alkotói folyamat, az „écriture" működésének mibenlétét illusztrálta *Madelaine Borgomano* (Aix-Marseille, Franciaország) Marguerite Duras regényei, továbbá *Jacqueline Lévi-Valensi* (Amiens, Franciaország) Aragon életműve kapcsán. Ugyancsak Aragon egyik regényén demonstrálta *Geneviéve Brachet* (JGYTF) a rejtett és a manifeszt üzenet kettősségét, mint az intertextualitás egy sajátos megnyilvánulását.

A konferencia másik témája a hagyományosabbnak tekinthető összehasonlító irodalmi megközelítése volt. *Michele Colucci* (Róma) Leopardi és Baratinszkij költészetének közös vonásait emelte ki, *Horváth Károly* (Szeged) a múlt század nagy lélegzetű filozófiai költeményeinek gondolati vázát fejtegette Lamartine, Hugo, Madách, Eminescu stb. alkotásainak tükrében. *Claude Schkolnyk* (Párizs) egy magyar és egy francia írónő, Tormay Cécil illetve Marcelle Tinayre kapcsolatát ismertette eredeti dokumentumok alapján. *Sebéné Madácsy Piroska* (JGYTF) a francia és a magyar kultúra a múlt századi Magyarországra kiterjedő hatásáról beszélt. *Martonyi Éva* (JATE) Jean Giraudoux magyarországi fogadtatását ismertette és *Gyémánt Csilla* (JGYTF) a Baudelaire-recepcióval kapcsolatban idézett fel számos új tényt. *Jacques Viard* (Provence, Franciaország) a humanitárius eszmék európai elterjedését mutatta be, arnak érdekes eszmetörténeti és irodalmi vonatkozásait. Utolsóként *Kovács András* (JGYTF) előadása hangzott el a költői képek megalkotásának, illetve befogadásának elméleti oldalról történő leírásával, a századelő magyar költészetének néhány jelentős alkotása alapján.

M. É.